

2.3. Analisi kualitatiboa: Elkarrizketak eragile giltzarriei

Azterketa kualitatiboa egiteko, hasiera batean **txosten bat eskatu zitzaion Jakiunde, Zientzia, Arte eta Letren Euskal Akademiari**, Eusko Jaurlaritzako Osasun Sailaren mendeko osasun-ikerketa institutuetan eta Osakidetzan egiten den ikerketak akademia horren ustez izan beharko lituzkeen ezaugarriei buruz. Txostenaren lanketan Osakidetzako mediku diren edo izan diren akademikoek parte hartu zuten, baita Osakidetzako mediku izan ez baina bertako langile klinikoekin edo aipatutako institutuetaiko ikertzaileekin lankidetzan egindako ikerketetan parte hartu dutenek ere. Txosten hori ondorengo azterketen oinarria izan zen.

Ondoren, **aholkulari talde aditu** batek elkarrizketa batzuk egin zituzkien ikerketa eta berrikuntza sanitarioko sistemako funtsezko eragileei, formatu erdi-egituratuan, eta emaitzak 1. eranskinean jaso dira. Eduki nagusiak hauek izan ziren:

- Elkarrizketatuak, oro har, sistemaren inguruan eta, zehazki, ordezkari zen erakundearen inguruan zuen ikuspegia.
- Sistemaren etorkizuneko berrantolaketa eta BIOEFen etorkizuneko eginkizuna.
- OIIen eta sektoreko gainerako eragileen arteko harremana eta lana.
- Sistema sanitarioko I+G+B arloan diharduten langileen ibilbide profesionala (OIIak eta Osakidetzak barne).
- EAEko enpresa-sistematikiko harremana.

Egoeraren analisi albat zehatzena lortzea zen helburua, baita esparru estrategiko berrirako proposamenak egiteko bidea zabaltzea ere. Erakunde giltzarrietako erantzukizun-postuetako pertsonak elkarrizketatu dira:

- Osasun Ikerketa Institutuak.
- BIOEF.
- Osakidetzak.
- Teknologiako, Berrikuntzako eta Eraldaketa Digitaleko Sailburuordetza (Eusko Jaurlaritzako Ekonomiaren Garapen, Jasangarritasun eta Ingurumen Saila).
- Ikerketa Kooperatiboko Zentroak. Biogune IKZ.
- Euskal Autonomia Erkidegoko osasunaren sektoreko enpresen klusterra (*Basque Health cluster*), ekosistemako enpresen ikuspuntua ezagutzeko.
- BRTA (Basque Research and Technology Alliance).

Gainera, hausnarketa-jardunaldi bat egin zen banakako elkarrizketen emaitzak azaltzeko eta itxaropen zein proposamenak eztabaidatzeko. Saio hartan parte hartu zuten Ikerketa eta Berrikuntza Sanitarioko Zuzendaritzak eta BIOEFen zein osasun-ikerketako institutuen (OII) zuzendaritzetako ordezkariak, baita estrategia eta berrikuntza sanitarioan adituak diren pertsonak ere.

Koordinazio eta integrazioa

Elkarrizketatuek adierazi zuten, lehenik eta behin, EAEko osasun-ikerketako institutuak txikiak direla beste autonomia-erkidego batzuetako institutuekin alderatuta. Horien lehia-egoera hobetzeko, batetik, eskalako ekonomiak lortu behar dira, eta, bestetik, modu koordinatuan hazi.

Nahiz eta EAEko OIiek antzeko esparruetan lan egiten duten eta, oro har, hainbat arlotan lankidetzan aritzeko joera duten, beharrezkoa da aipatzea konplexua dela, batzuetan finantzaketa-funts berberengatik lehiatzen direlako eta banakako hazkundera garatu dutelako jarduera-inpaktu handiagoa izateko.

OIIen arteko koordinazioari dagokionez, elkarrizketatuak bat datoz: komenigarria da institutuek autonomia-mailari eustea, baina ez dute zertan elkarrengandik erabat independenteki jardun, eta onuragarria da koordinazio-lanak dituen erakunde bat izatea (BIOEF, adibidez).

BIOEFek OIIen koordinatzaile gisa duen rola horiei balioa ematean oinarritu behar du, lehiakorragoak izan daitezten. Hainbat ataletan hala izaten ari da, eta, hain zuzen ere, egun dagoena oinarri hartuta, horrek aukera ematen dio OIIak bere lidergoaz konbentzitzeko eta koordinazio-arloan dituen eskumenak zabaltzeko, baita kanpoko beste eragile batzuekin solaskide eta hideratzaile aritzeko ere, hala EAE barruan nola kanpoan (adib. Carlos III.a Osasun Institutua).

Ados daude guztiak; Osakidetzak ikerketa sanitarioan parte hartzeak berebiziko garrantzia du. Prozesuan parte hartu zuten adituek antzeko eta arrakastako koordinazio- eta partaidetza-adibideak nabarmendu zituzten, besteak beste, Aragoiko, Kataluniako eta Galiziako autonomia-erkidegoetakoak, erreferentziatzat har daitezkeenak.

Honako alderdi hauetan hobekuntza-arloak daudela iradokitzen da:

- Aplikatzekoa den araudiaren barruan, ikerketen garapena errazten duten datu eta lagin biologikoetarako sarbidea.
- EAEko osasun-sistemaren erronkak edo beharrak identifikatzea, institutuek aztertu beharrekoak, emaitzak sistema sanitarioan errazago txerta daitezten. Horrek ere berrikuntza sanitarioko eredu berri bat definitzen laguntzen du.
- Ikerketaren emaitzak jardun klinikora eramatea.
- Langile sanitarioei (Osakidetza) nahiz ez sanitarioei (institutuak) aukera ematean karrera profesionala ikerketan garatzeko.
- EAEko enpresa-sarearekin lankidetzan aritzea I+G+B prozesuetan.
- Saiakuntza klinikoen efizientzia hobetzea.

EAEko ikerketako etika-batzordeen jarduera sartu behar da ikerketa sanitarioa indartzeko eta haren efizientzia hobetzeko prozesuan, gainerako eragileekin, elementu giltzarria baitira pazienteen eskubideen, segurtasunaren eta ongizatearen babesean. Integrazio horrek sistemaren bikaintasunari lagunduko dio.

BIOEFeko Teknologia Sanitarioak Ebaluatzeko Zerbitzuak ikerketa eta berrikuntza sanitarioko prozesuan lagundu behar du, honako jarduera hauetan: sistema sanitarioak betetzen ez dituen eta ikerketa edo garapen teknologikoa eskatzen duten beharrak identifikatzea; elkarrizketa eta aholku goiztiarra; kanpoko aukera teknologikoa identifikatzea; EAEko zerbitzu-zorroan teknologia sanitario berriak eta emergenteak sartzea eta erabiltzea; eta balio txikiko edo nuluko teknologiatan (teknologiaren bizi-zikloa) desinbertitzea.

Azkenik, **ezagutzaren kudeaketa**-eredu global bat proposa daiteke, eragin handia izango duena ikerketa-prozesuaren efizientiaren hobekuntzan eta emaitzen translazioan, baita nazioarteko jardunbide egokien politikek eskatutako ikerketa-emaitzetarako sarbide irekia ere.

Espezializazioa

Elkarrizketatutako pertsonen berek egindako lehen diagnostikoaren arabera, EAEn, ikerketa sanitarioko lehiakortasuna **Europako batezbestekoa** dago. Egia da azken urteetan asko hobetu dela, baina oraindik ez da lortu gainerako sistemen artean nabarmentzea.

Posizionamendu hobea lortze aldera, **EAEko osasun-ikerketako institutuen (OII) ikerketa-ildoetan lehentasunak ezartzea beharrezkotzat jotzen da, jarduera hobeto bideratzeko, koordinazioa errazteko eta ahaleginak eta baliabideak batzeko**. Prozesu konplexua da, batez ere saiakuntza klinikoei lotutako zatia.

Ikerketa-karrera

Alde batetik, garrantzitsutzat jotzen da belaunaldi-erreleboa aintzat hartzea, eta, bestetik, **ikerketa-karrera profesionalaren ereduak** berrikustea. EAEko osasun-sistemaren barruan ez dago denbora babestua, helburuak eta produkzio-neurri objektiboak dauzkan ikerketa-karrerarik. Karrera profesionala eraberritzearekin sartu beharko litzateke.

Ikerketa-merezimenduen balorazioa egokia izan behar da medikuen maila-igoeratan, ikerketa-jardueran inplikatu daitezten. Gaur egun, ez da langile klinikorik hautatzen merezimenduagatik, eta ez da gaitasun espezifikorik hautatzen taldeak osatzeko. Merezimenduen baremoa zehaztugabea da. Baremoak sakon berrikusi beharko liriateke, eta plazak EAEko osasun-sistemaren helburuen arabera zehazteko aukera aztertu.

Horrek esan nahiko luke **EAEko osasun-sistema asistentzia-, irakaskuntza- eta ikerketa-zentro gisako bat izango litzatekeela izaeran eta jardunean; eta hiruko horri transferentzia gehitu beharko litzaioke.**

Harremana enpresen ekosistemarekin

Enpresa-ekosistemari eta industriarekin koordinatzeko ekimenak indartzeari dagokionez, prozedurak hobetu behar dira, bai sendagaiekin saiakuntzak egiteko (pazienteen mesedetan), bai nabarmen hazten ari den EAEko ekosistema industrial eta teknologikoarekin.

EAEko ikerketa klinikoak biztanleriagatik legokioketena baino pisu txikiagoa du. Saiakuntzetako parte-hartzaileen eta esperotako pazienteen (errekrutamendua) kopuruen bilakaerak beheranzko joera du.

Enpresetako produktu eta teknologia sanitarioen garapenari eta baliozkotzeari dagokionez, EAEko osasun-sistema publikoak garapenerako **prozedurak** ditu, baina, elkarrizketetan adierazi denez, enpresek zailtasunak topatzen dituzte lankidetzara horretan. **EAEko osasun-sistema publikoaren, enpresen eta lotutako eragileen arteko lankidetzarako INNOSASUN izeneko esperientzia aipatu behar da, BIOEFen sustatua eta erreferentea EAEn.** Esperientzia horri esker, **MEDTECH** ekimena sortu zen. Ekimen horren bidez, OIiek finantzaketa lortzen dute, EAEko enpresek, batez ere ETEek, produktuak garatu eta baliozkotu ahal izan ditzaten EAEko osasun-sistemaren barruan. Hala ere, ekimenaren eskala zehaztea zaila da.

Elkarrizketetan enpresekiko lankidetzari buruz aipatu zen beste bideetako bat berrikuntzaren erosketara publikoa (BEP) da, arazo ugari ikusten zaizkiona. Adituen iritziz, BEPa enpresekiko lankidetzara aritzeko beste tresna bat izan daiteke. Aurrekoaren ildotik, beste osasun-sistema batzuek oro har erabiltzen dituzten prozesuak direnez, prozesu horiei ekin dakieke, betiere beharrezko diren bermeak betetzen badira.

Bestalde, baldintzak ez dira egokiak erakunde- eta lanbide-mailako lankidetzara publiko-pribaturako. Enplegu publikoaren bateraezintasunei buruz indarrean dagoen araudia berrikusi beharko litzateke.

Nazioartekotzea

Ados daude elkarrizketatuak; datozen urteetan OIen nazioarteko jarduerara sustatzea garrantzitsua da, erkidego- edo estatu-mailako proiektuetatik (ISCIII) **nazioarteko proiektuetara** aldatzeko; zorrotzagoak eta lehiakorragoak dira. Gaur egun, OIen nazioarteko jarduerara ikertzaileen unean uneko ahaleginetan oinarritzen da, nahiz eta bereziki osasun-sistemen ikerketari lotutako arrakasta batzuk izan

dituen; esaterako, Kronikgune Europako proiektu esanguratsu batzuen buru izan da. Nazioarteko ikerketa hori sendotu egin behar da, korporazio-mailako lehenetasun bihur dadin, baita OII bakoitzekoa ere, ez bakarrik nazioarteko proiektuetan parte hartzeari dagokionez, baita haien lidergoari dagokionez ere.

Lan horretan, **BIOEF laguntza handia izan da osasun-ikerketako institutuentzat, aukeren identifikazioan, proposamenen prestakuntzan, etab.** Horrenbestez, kontsultatutako adituek berretsi dute BIOEFek bere gain har ditzakeela nazioartekotzearekin lotutako lanak, solaskide eta bideratzaile gisa osasun-arloko ikerketa eta berrikuntza garatzen eta/edo finantzatzen duten hainbat erakunderekin.

Talentua

Talentua atxikitzen eta erakartzen duen sistema bat behar da, asistentzia klinikoa duen ikerketa-proiektu bati lotua, egoiliartzan eta doktoregoan aurreikusi gabeko bigarren mailako trebetasunak eskuratzeko.

Bestalde, talentu klinikoa (lanaldiaren zati bat asistentzia-lanetara bideratzen duten medikuak) ere erakarri behar da **Ikerbasque** programaren edo antzeko beste baten bidez. Langile horiek klinikako arazoak laborategian ezagutaraziko lituzkete, eta, aldi berean, ikerketa-ildoak sortu eta gidatuko lituzkete.

Adierazitakoarekin bat etorritz, **institutuek ikertzaile klinikoak eta oinarritzkoak erakarri beharko lituzkete plantillatara, bikaintasun zientifikoaren izendatzaile komunaren pean, era bateratuan aurre egin ahal izateko arazo biomedikoei.** Ikerketa biomedikoan egindako aurkikuntza eta aurrerapenetako asko ikertzaile klinikoen eta oinarritzkoen ikuspegi eta lan-modu ezberdinen konbinazioari esker gertatzen dira. Horretarako, UPV/EHUrekin lankidetzan aritzeko eredia berrikusi behar da, eta beste unibertsitate eta oinarritzko ikerketa-zentro batzuetara ireki.

Finantzaketa

Gaur egun ezin da proiektu bat hasi finantzaketarik berariaz eman ez bazaio, ez baitago egiturazko funts nahikorik. Hori dela eta, ezin daiteke berreskuratu egindako lana diruz laguntzen duten deialdietako dirua, ezta bideratutako ordu-ahalegina ere. Esleitu gabeko funtsak erabiltzeko aukera erreformatu behar da, finantzaketa berreskuratzeko.

Osasun-ikerketako institutuen (OII) egitura-funtsek oinarritzko finantzaketa egonkorra eman behar dute, beharrezko diren baliabideak finkatu ahal izateko.

Bestalde, beharrezkoa da kanpo-finantzaketaren bolumena planifikatzea eta egokitzea.